

ՀԱՄԱՏԵՔՍԱՅԻՆ ՀՈՄԱՆԻՇՆԵՐԻ ՀԱՐԱՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ՏԵՔՍՏԻ ԻՄԱՍՏԱՅԻՆ ԿԱՊԱԿՑԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

DOI: 10.24234/journalforarmenianstudies.v2i65.100

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածում դիտարկվել են հարանշանակության դասակարգման տարաբնույթ մոտեցումները՝ որպես լեզվական միավորի իմաստաբանական բաղադրիչ (հաղորդակցական տիրույթում), ինչպես նաև դրանց դասակարգման վերլուծությունը՝ լեզվաբանության, ոճագիտության, տրամաբանության և փիլիսոփայության դիտանկյուններից: Հարանշանակությունը դիտարկվում է որպես խոսույթի իմաստաբանական կայացման կարևոր միջոց: Տիպաբանական քննության դիտանկյունից իմաստային կառուցվածքում առանձնացվել են հարանշանակության *արտահայտչական, զգացմունքային, գնահատողական, տևականության* և այլ իմաստային բաղադրիչներ:

Հարանշանակության և տեքստի մոդալականության արտահայտման մակարդակում քննության է առնվում նաև համատեքստային հոմանիշների կիրառության հարցը: Հոմանիշները դիտարկվել են որպես տեքստի կապակցելիության միջոցներ, իսկ դրանց կիրառությունը՝ կոնկրետ տեքստի շրջանակում: Միևնույն ժամանակ, իմաստաբանական հատկությունների արտահայտությունը քննարկվել է ըստ տեքստի ժանրային առանձնահատկությունների և հաղորդակցական իրավիճակի:

Դիտարկվել են նաև հոմանիշների՝ որպես տեքստակազմիչ միջոցների գործառական նշանակության առանձնահատկությունները տեքստի իմաստային կապակցելիության առանձնահատկության տեսանկյունից:

Հոմանիշները դիտարկվել են նաև որպես արտահայտության բովանդակային ճշգրտման և լեզվարտահայտչականության միջոցների ընտրության տեսանկյունից: Հոմանիշների լեզվական, ինչպես նաև տեքստային եղանակայնությունն

ուսումնասիրելիս նպատակահարմար է այն դիտարկել կառուցվածքային, իմաստաբանական և գործառության տեսանկյուններից: Ընդ որում, բոլոր այս տեսանկյուններից իրականացվող դիտարկումները պետք է ունենան անհրաժեշտ համատեքստային ներառվածություն, լեզվաոճական առանձնահատկությունների հաշվառում, ինչպես նաև խոսույթի գործաբանական «արժեքի» հստակեցում: Նման մոտեցումները ոչ միայն քննում են հետազոտության գործնական նյութը, այլ նաև նպաստում են առավել առարկայական ապացուցողական հիմքի ներկայացմանը:

***Բանալի բառեր և արտահայտություններ.** հարանշանակություն, հարանշանակության իմաստային կառուցվածք, համատեքստային հոմանիշներ, լեզվական հոմանիշներ, խոսքային, իրավիճակային, հեղինակային կամ իրադրային հոմանիշներ:*

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հարանշանակության վերլուծության հիմնական լեզվաբանական հարացույցը

Հարանշանակությունը ուսումնասիրվել է մի շարք գիտակարգերի լույսի ներքո, օրինակ՝ լեզվաբանության, ոճագիտության և տրամաբանության: Երբեմն նման եզրույթը մեկնաբանվում է որպես հաղորդակցական «դիտավորության» կամ «մտադրության» արտահայտման միջոց, որտեղ բուն իմաստը և հարանշանակությունները հաղորդակցական ծավալ և բովանդակություն են հաղորդում խոսքին: Այն սահմանվել է հատկապես մոսկովյան լեզվաբանական դպրոցի ներկայացուցիչ Յու. Ապրեսյանի (1974, 1995), Ն. Իորդանսկու, Լ. Ելմսլևի և Յու.Ն.Մարչուկի (1980, 1984, 2009) կողմից, որպես «գուգորդություն»: Լեզվաբանության մեջ՝ շատ ավելի նեղ՝ ոչ հաղորդակցական տիրույթում, հաճախ հանդիպող ևս մի սահմանման համաձայն՝ հարանշանակությունը բառային միավորների իմաստաբանական տարրորշման բաղադրիչներից մեկն է, հատկապես հոմանիշների վերլուծության հարցում: Նման տեսակետին են հարում հատկապես Հ. Ռոսսիպալը (1973), Պ.Բռագելմանը (1981), Ա.Լադիսովը (1983) և այլք:

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հավաքագրված նյութը հնարավորինս ներառվել է հոդվածում զուգադրական-համեմատական մեթոդով՝ համաձայն կառուցվածքային, իմաստաբանական և շարահյուսական քննության սկզբունքների:

Հարանշանակությունը ուսումնասիրվել է ոչ բովանդակության տեսանկյունից, այլ որպես բառի լրացուցիչ, հարակից իմաստային բաղադրիչ, որը դիտարկվում է ի հավելում բառի հիմնական՝ ռեֆերենտ արժեքին՝ դենոտացիային:

Վերջին շրջանում լեզվաբանության մեջ ամրապնդվել է այն, ըստ մեզ՝ առավել լայն, համատեքստային կամ խոսութահեն տեսակետը (Շմելն Դ., Եվգենևա Ա., Կոլշանսկիյ Գ., Լարին Բ., Նորման Բ.), որի համաձայն հարանշանակությունը լեզվում առկա իմաստային կառուցվածքների անբաժանելի մասն է, որը չի կարող սահմանափակվել միայն ոճական առանձնահատկությունների տիրություն:

ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

Հարանշանակությունը լեզվական միավորի իմաստաբանական բաղադրիչ է, որը լրացնում է լեզվական միավորի բուն (դենոտատիվ)՝ առարկայահասկացական բովանդակությունը՝ ըստ հաղորդակցական իրավիճակի և խոսողի հաղորդակցական մտադրության:

Հարանշանակությունը մանրամասնում, ճշգրտում և ուղղորդում է խոսքում ներկայացվող տեղեկատվությունը, որը կարող է պայմանավորված լինել պատմամշակութային կամ լեզվամշակութային իրողությամբ, աշխարհայացքով, փորձառությամբ, ինչպես նաև հանրալեզվաբանական առանձնահատկություններով:

Լեզվաբանները հարանշանակության իմաստային կառուցվածքում տարբերակում են *արտահայտչական*, *զգացմունքային*, *գնահատողական*, *տևականության* և այլ իմաստային բաղադրիչներ: Նման տեսակների տիպաբանական քննությունը դեռևս ամբողջական և համակարգված չէ:

1. Արտահայտչականությունն ունի բավականին բարդ բնույթ, որը հետազոտություններում մեկնաբանվում է տարբեր կերպ (դիցուք՝ Ի. Առնոլդի, Լ.

Բլումֆիլդի, Ն. Կոմլի աշխատանքներում): Ամենաընդհանրական բնութագիրը համապատասխան իմաստի հագեցած (սաստկացած) արտահայտումն է՝ բառի իմաստաբանական կառուցվածքի սահմաններում, որն իր հերթին առանձնակի արժեք է ձեռք բերում հաղորդակցության կոնկրետ համատեքստում: Ընդ որում, ուշադրության են արժանի ինչպես հնարավոր հարանշանակությունը, այնպես էլ այն հաղորդակցական մտադրությունը կամ նպատակը (համոզել, գովաբանել կամ նսեմացնել, խրախուսել կամ վիրավորել և այլն), որի համաձայն խոսողն ընտրում է կոնկրետ բառը՝ կոնկրետ հարանշանակությամբ:

Արտահայտչականությունը բացահայտվում է երկու հակադիր ըմբռնումների լույսի ներքո՝ բառի ընդլայնված (հիմնականում՝ սաստկացած) և բուն իմաստները: Բառիմաստի ընդլայնված կիրառության դեպքում խոսքի արտահայտչականությունն ասելով՝ հասկանում ենք հաղորդակցական որոշակի ազդեցություն արտահայտող լեզվական միջոցները: Տվյալ դեպքում օբյեկտիվ իմաստը վերաճում է առավել սուբյեկտիվ, անձնավորված կամ անհատականացված իմաստի: Չեզոք իմաստ ասելով՝ նկատի ունենք ընդունված, ընդհանրական իմաստը: Ի տարբերություն չեզոք կամ օբյեկտիվ իմաստի՝ արտահայտչականությունը ընդհանուր բառապաշարի իմաստաբանական տիրույթից դուրս է: Այն ընդգրկում է խոսքում հանդիպող արտահայտչականության բոլոր հնարավոր միջոցները:

2. Զգացմունքայնությունը (զգացմունքային տարրորոշվածությունը)՝ որպես բաղադրիչ, հաղորդակցության մեջ հանդիպում է սուբյեկտիվ վերաբերմունք արտահայտելու նպատակով, որը հաճախ երանգավորում է ասվածը՝ երբեմն գերակա դիրք զբաղեցնելով բուն իմաստի նկատմամբ: Խոսքի օբյեկտիվ՝ հասկացական ձևավորումը տրամաբանական տիրույթում համադրվում է զգացմունքների հետ հարանշանակության միջոցով: Արդյունքում հաղորդակցության հիմնական նպատակներից մեկը ոչ միայն կամ նույնիսկ երբեմն ոչ այնքան տեղեկատվությունն է, այլ զգացմունքների արտահայտությունը *սուբյեկտիվ վերաբերմունքի* նշութավորմամբ:

3. Խոսողի վերաբերմունքի հետ սերտորեն կապված է «գնահատողական» բաղադրիչը: Այն առաջնային է վերաբերմունքի արտահայտման համար, քանի որ

այն բարձրաձայնվում է սեփական դիրքորոշումը հանրայնացնելու նպատակով: Զգացմունքները համապատասխանաբար կարող են դիտարկվել որպես «դրական» կամ «բացասական»՝ կախված երևույթին և/կամ պատճառահետևանքային կապերին տրվող սոցիալական գնահատականից: Լեզվական միավորները, բուն իմաստից բացի, կարող են հաղորդել լրացուցիչ իմաստային երանգ՝ *դրական* կամ *բացասական* գնահատականներով: Սրանք որոշակի ոլորտներում և պայմաններում սահմանափակում են լեզվական այդ միավորի գործածության հնարավորությունները:

Տարբերակվում են զգացմունքային-արտահայտչական (գնահատող) և գործառության-ոճական տիպի հարանշանակություններ (Կունին Ա., Շախովսի Վ., Տելիա Վ. և ուրիշներ):

Զգացմունքային-արտահայտչական հարանշանակությունը որոշակի վերաբերմունք է արտահայտում որևէ առարկայի, անձի, երևույթի հանդեպ: Նման հարանշանակությունը կարող է նշուրավորվել ինչպես ձևաբանական, այնպես էլ բառային մակարդակներով: Օրինակ՝ արեգակ, ձագուկ, շքեղ և այլն: Լեզվական միջոցները՝ ըստ հուզաարտահայտչական երանգավորման, բաժանվում են դրական (մեկիորատիվ), որը խոսքին հաղորդում է դրական վերաբերմունք (անբասիր, հիասքանչ), և բացասական (պեյորատիվ), որն արտահայտում է բացասական վերաբերմունք (պարագլուխ, հաշտվողականություն, բծախնդիր) (Արնոլդ Ի., Կոժինա Մ.): Ոճական-գործառական հարանշանակությունը պայմանավորված է հաղորդակցական որոշակի ոլորտում լեզվական միավորի առավել գործածությամբ:

Հարանշանակությունը՝ որպես իմաստաբանական լեզվաշխարհի բաղադրիչ, էական միջոց է խոսույթի կայացման համար. նկատի ունենք խոսքի առավել խորքային զարգացման համար, որտեղ գրուցակցից, ունկնդրից կամ ընթերցողից ակնկալում ենք առավել վերլուծական ըմբռնում: Ուստի, հարանշանակությունը հետազոտություններում չպետք է սահմանափակվի զուտ ոճական առանձնահատկության դուրսբերմամբ. անհրաժեշտ է այն ընկալել որպես լեզվական միավորի լրացուցիչ՝ հարակից իմաստային բաղադրիչ, որը կարող է նպաստել անհրաժեշտ *մանրամասնմանը*, *երանգավորմանը* կամ

տեղեկատվության հստակեցմանը:

Արդիական թեմաների շարքին է պատկանում տեղեկատվական-հաղորդակցական խոսույթին՝ որպես հանրային կարծիքի վրա ներազդելու միջոցների համակարգը: Տվյալ միջոցների վերլուծությունը պայմանավորված է լսարանով կամ թիրախային խմբերով, ինչպես նաև տեքստում տարաբույժ ոճական հնարների գույակցմամբ, որոնց շարքում առանձնահատուկ նշանակություն ունեն հոմանիշները: Ըստ Օ. Ս. Ախմանովի (*Ахманова О., 2004*)՝ հոմանիշները նպաստում են տեքստի բովանդակության բնութագրմանը նաև այլ՝ առավել ընդհանրական տեսանկյուններից: Հատկապես առանձնակի հայեցակարգերն են՝ *գաղափարախոսական, խուսափողական, համոզիչ-հորդորական* և *երկիմաստության հայեցակարգերը*: Միևնույն ժամանակ, խոսքում առներույթ չի խաթարվում ուղերձի բովանդակությունը: Խաթարման դեպքում այն կարող է դառնալ ակնհայտ խոսքի այլ՝ հետագա հատվածներում: Այս «խաթարումը» կարող է իր արտահայտությունը գտնել տեքստի կամ խոսույթի կապակցվածության մակարդակներում:

Հոմանիշները՝ որպես տեքստի իմաստաբանական կապակցելիության միջոցներ

Հոմանիշների՝ որպես տեքստի կապակցելիության միջոցների կիրառության ուսումնասիրությունը հատկապես արդյունավետ և առարկայական է կոնկրետ տեքստի շրջանակում: Նման համատեքստային վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս ընդգրել բառիմաստն ամբողջությամբ՝ ներառելով հոմանիշների միջև առկա կապերը, առանձնացնելով և հակադրելով բառային նշանակությունը (հատկապես՝ բազմիմաստ բառերի դեպքում)՝ դրա փաստացի, համատեքստային իմաստին և տարբերակելով լեզվական և համատեքստային հոմանիշները:

Հոմանիշները պարզապես լեզվական երևույթ չեն, որ արտահայտվում են գուտ մակերեսային մակարդկում, այլ գիտակցության արտահայտման գործընթացի ստեղծագործական դրսևորումներ:

Ըստ որոշակի համակարգման տրամաբանության՝ գոյություն ունեն բառարանային (բուն լեզվաիմաստային) /die Haltung- դիրք, դիրքորոշում վարք,

վարքագիծ, das Verhalten - դիրք, դիրքորոշում վարմունք, վերաբերմունք/ և համատեքստային (իրավիճակային) հոմանիշներ /einen geliebten Menschen verloren haben կորցնել սիրած մարդուն, um einen geliebten Menschen trauern – սգալ, որդբալ սիրած մարդու համար/:

Հոմանիշները կարող են իմաստաբանական հատկություններն արտահայտել տարբեր կերպ՝ ըստ տեքստի ժանրային առանձնահատկությունների, հաղորդակցական իրավիճակի և այլն: Միևնույն իմաստաբանական դաշտի հոմանիշների և/կամ բառերի ակտիվ կիրառության շնորհիվ տեքստում՝ միմյանց հաջորդող նախադասությունների և տեքստային հատվածների միջև կարող է ձևավորվել շարադրանքի կապակցվածություն:

Օրինակ՝

1) Das beweisen uns die Ärztinnen, Ärzte und Pflegekräfte in Krankenhäusern, Pflegeheimen und anderen Einrichtungen.

Դա կհաստատեն բժիշկները, բժշկուհիները և հիվանդանոցների, խնամքի կենտրոնների բուժքույրերը և այլ կառույցները:

2) Das zeigt sich bei den Mitarbeitern der Gesundheitsämter, das medizinische Personal auf den Intensivstationen.

Դա նկատելի է հատկապես առողջապահական հաստատություններում ինտենսիվ թերապիայի բաժանմունքների բժշկական անձնակազմի խոսույթում:

3) Berufsgruppen – մասնագետների խումբ

Անգլա Մերքել ամանորյա ուղերձ /2020թ./

Տվյալ դեպքում հոմանիշների հաջորդականությունը թույլ է տալիս ունկնդրին ընկալել փոխանցվող տեղեկատվությունը աստիճանաբար՝ ըստ տեղեկույթի հազեցածության: Միաժամանակ լեզվական միջոցների օգնությամբ ստեղծվում է ներքին իմաստաբանական կապակցվածություն, որը պայմանավորված է նաև առաջնային /ակտուալացված/ իմաստաբանական դաշտով:

Հոմանիշների կիրառությունը նպաստում է երևույթների բազմակողմանի մանրամասնմանը: Հոմանիշները ստեղծում են իրավիճակի ծավալուն պատկեր՝ թույլ տալով խոսողին հստակ սահմանել իր դիրքորոշումը, պարզաբանել իր

դիտանկյունը, տեսակետը կամ բարձրաձայնել իր կողմնորոշումը:

Օրինակ, խոսելով գլոբալ տաքացման հետևանքով առաջացած խնդիրների և դրանց դիմակայելու մասին, Անգելա Մերքելն իր ուղերձում այն բնութագրում է հետևյալ կերպ.

1) Also müssen wir auch alles Menschenmögliche unternehmen, um diese Menschheitsherausforderung zu bewältigen.

Հետևաբար, մենք նաև պետք է ամեն բան անենք /ձեռնարկենք/, որպեսզի հաղթահարենք մարդկությանը նետված այս մարտահրավերը:

2) Deutschland seinen Beitrag leistet - ökologisch, ökonomisch, sozial - den Klimawandel in den Griff zu bekommen.

Գերմանիան իր ներդրումն ունի բնապահպանական, տնտեսական, սոցիալական, կլիմայի փոփոխության դեմ պայքարում:

wir -Deutschland

unternehmen- seinen Beitrag leisten

bewältigen-in Begriff bekommen- ausgleichend einwirken

Երբեմն տարբերակում ենք համատեքստային հոմանիշներ, որոնք նաև բնորոշվում են որպես՝ խոսքային, իրավիճակային, հեղինակային կամ իրադրային հոմանիշներ (Լարին Բ., Լավիշ Մ., Պեշկովսկի Ա.): Դրանք իրենց փաստացի կիրառումն են գտնում որոշակի համատեքստում: Համատեքստային հոմանիշների տարանջատումը պայմանավորված է խոսողի աշխարհընկալմամբ և երևույթների արժևորմամբ:

Հարանշանակությունը օգնում է նշուրավորել խոսողի վերաբերմունքը երևույթների հանդեպ կամ վերջինիս անհատական աշխարհընկալումը: Համատեքստում կարող են հոմանիշ լինել գիտակցության մեջ որոշակի ասոցիացիաներ առաջացնող բառերը:

Այսպես, Անգելա Մերքելը, իր 2020թ. ամանորյա ուղերձում անդրադառնալով թագավարակին, այն բնութագրում է որպես «համաճարակ», «պատմական ճգնաժամ», «հիվանդություն», որը տվյալ դեպքում ասոցացվում է հիվանդության հետ:

1) Dieses Jahr **der Pandemie**, war ein Jahr des Lernens

Համաճարակի այս տարին ուսանելու տարի էր նաև:

2) **Die Coronavirus-Pandemie** war und ist eine politische, soziale, ökonomische Jahrhundertaufgabe. Sie ist eine **historische Krise**.

Թագավարակի համավարակը նաև քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական հարյուրամյակի խնդիր է:

3) ... mit den Nachwirkungen einer **Erkrankung** sehr zu kämpfen haben...

...պայքարել հիվանդության հետևանքների վերացման դեմ...

Այսպես, հոմանիշների շարքը տվյալ դեպքում բաղկացած է հետևյալ բառերից՝
Coronavirus – historischwe Krise- Pandemie – Erkrankung:

Համատեքստային հոմանիշների ընտրության հիմնական չափանիշը բառերի իմաստային երանգավորումն է: Ի տարբերություն հոմանիշների կիրառման՝ բառային միավորի պարզ կրկնությունը ապահովում է տեքստի ներսում թեմատիկ պարզ անցումները, ընդ որում՝ առանց առանցքային թեմայից շեղվելու, և ապահովում է տեքստի ներքին կապակցվածությունը: Կրկնությունը նպաստում է ուշադրության կենտրոնացմանը և նպատակ ունի հավաստիանալ, որ ունկնդիրը/խոսակիցը ըմբռնել է կամ առնվազն հետևել է խոսքին:

Հոմանիշները՝ որպես հաղորդակցահեն միջոցներ, կրում են տեքստաստեղծ գործառույթ, նպաստում են տեքստի իմաստային կապակցելիությանը՝ հնարավորինս ամբողջացնելով թիրախային իմաստային դաշտը: Համապատասխանաբար ըստ իրենց հարանշանակության՝ հոմանիշները տեքստում կարող են իմաստային կապակցվածությունը ապահովել՝ *ճշգրտման և/կամ հստակեցման, վերաբերմունքային արտահայտչականության, ընդհանրացման և/կամ խուսափողական գործառույթներով:*

Օրինակ՝

1) **Der Generation** der heute jungen Menschen und **ihren Nachkommen** auf dieser Erde **gut leben zu können**.

Այսօրվա երիտասարդների սերունդը և նրանց հաջորդող սերունդները այս երկրագնդում կկարողանան լավ ապրել:

2) Es sind ja unsere **Kinder** und **Enkel** .

Նրանք մեր երեխաներն ու թոռներն են:

3) Alle **Menschen** Zugang zu der Bildung haben.

Բոլոր մարդիկ կրթվելու հնարավորություն ունենան:

Համատեքստային հոմանիշների վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս դասակարգել դրանք կոնկրետ տեքստի տիրույթում: Հոմանիշների լեզվական, ինչպես նաև տեքստային եղանակայնությունն ուսումնասիրելիս նպատակահարմար է այն դիտարկել նաև կառուցվածքային, իմաստաբանական և գործառության տեսանկյուններից: Նմանատիպ դասակարգումը նպաստում է հոմանիշների հնարավորինս ամբողջական ընկալմանը: Ընդ որում, դրանց կիրառման հաջորդականությունը սերտորեն կախված է տեքստի ժանրային և ոճական առանձնահատկություններից: Կառուցվածքային դասակարգում ասելով՝ նկատի ունենք խոսքիմասային դասակարգումը՝ գոյականի, բայի, դերանվան և դրանց ձևաբանական հարացույցի ներառմամբ: Իմաստաբանական դասակարգումը կարող է դիտարկվել ըստ տրամաբանական-իմաստային կառուցվածքների բնութագրման, այսինքն դրանք կարող են բաղկացած լինել մի քանի բաղադրիչներից, որոնք տեքստում ունեն շղթայական հաջորդականություն:

Տեքստի իմաստաբանական կապակցվածության մեջ հոմանիշների դերակատարությունը առանձնապես հաճախակի և հազեցած է, քանի որ դրանք օժանդակում են տեղեկույթի ճշգրտությանը, խոսույթի նպատակայնությանը և ավարտուն տեքստի ձևավորմանը: Հոմանիշները թույլ են տալիս խուսափել նույնաբանություններից՝ հազեցնելով խոսույթը՝ ուշադրության կենտրոնացման, անհրաժեշտ շեշտադրումների, արտաքին գրավչության տեսանկյուններից:

Քաղաքական խոսույթում հոմանիշները՝ որպես տեքստաստեղծ միջոցներ, ունեն հուզական երանգավորում, իսկ հաճախ դրանք հանդես են գալիս ոճական հնարի կարգավիճակով: Անշուշտ, ոճական գործառույթը տվյալ դեպքում պետք է քննության առնվի քաղաքական դաշտի հաղորդակցական առանձնահատկությունների և նպատակների համատեքստում: Նմանատիպ առանձնահատկության շնորհիվ հնարավոր է դառնում հոմանիշ բառերը կիրառել

բնութագրումների, խոսույթում որոշակի դրական կամ բացասական տպավորություն հաղորդելու համար:

Համատեքստային հոմանիշները հաճախ դառնում են «կեղծ»/«շինծու»/«ենթադրելի» հոմանիշներ, որոնք առաջին հայացքից իմաստով բավականին մոտ են և իրենց բազմազանության շնորհիվ կարող են ազդել բառի բուն՝ դեմոտատիվ իմաստային բաղադրիչի վրա: [Համատեքստային հոմանիշների կիրառությունը խոսքում նպաստում է երևույթների ամբողջական և համապարփակ նկարագրությանը:](#)

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Այսպիսով, հոմանիշներն ունեն տեքստում իմաստային կապեր ստեղծելու զգալի ներուժ. դրանք կարող են ապահովել տեքստի կապակցվածությունը, ինչպես նաև ունենալ ոչ միայն ոճական, այլ նաև գործառական լիցք: Միևնույն ժամանակ, դրանց կիրառությունը կարող է նշույթավորել մոդալականությունը տեքստի/խոսույթի մակարդակում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Арнольд И. (1986)**, Лексикология современного английского языка: учебник для ин-тов и фак-тов. иностр. яз. /на англ. яз, 3-е изд./, Москва, Высшая школа.
2. **Ахманова О. (2004)**, Словарь лингвистических терминов, 2-е изд., стер., Москва, УРСС, Едиториал УРСС.
3. **Bussmann H. (1990)**, Lexicon of Linguistics. Second, completely revised edition. Stuttgart (= Kröncrs Taschenausgabe).
4. **Gauger H. (1972)**, On the problem of synonyms. Avec un résumé en français: Apport au problème des synonymes. Tübingen (= Tübinger Beiträge zur Linguistik; 9).
5. **Fischer W. (1973)**, Equivalence and tolerance structures in linguistics. The theory of synonyms. München (= Linguistische Reihe; 15).
6. **Кожина М. (2008)**, Стилистика русского языка: учебник /М. Н. Кожина, Л. Р. Дускаева, В. А. Салимовский. 4-е изд., стереотип/, Москва, Флинта, Наука.

7. Кудрявцева Л. (2004), Роль языка средств массовой информации в развитии общенационального языка. Вестник МГУ. Серия 9 Филология, № 5.
8. Кунин А. (1996), Курс фразеологии современного английского языка, Москва, Высшая школа.
9. Мардиева Л. (2003), Лексико-стилистические средства ценностной характеристики мира. Казань: Изд-во Казан. Ун-та, Т.1.
10. Сапожникова О. (2003). К семантической систематизации коннотативных значений. Филологические науки, № 2.
11. Ullmann S. (1967), Basic features of semantics. The meaning from a linguistic point of view. German by S. Koopmann. Berlin.
12. Weiss D. (1984), The periphrase as a means of text reference. In Slavic Linguistics 1983. Presentations of the IX. Konstanz Slavic Working Meeting Munich, 27. with 29.9. 1983. Ed. v. P. Rehder. Munich (= Slavistic contributions; 181).
13. Weiss D. (1984), Soviet language Modelle. In the handbook of the Russian. Linguistics and related disciplines. Hrsg. v. H. Jachnow. Wiesbaden (=Slavic study books; New episode 2), S. 581-621.
14. https://publish.sutd.ru/docs/content/sb_filology_2022.pdf
15. Bettina Felicitas Birk https://edoc.ub.uni-muenchen.de/16001/1/Birk_Bettina.pdf, vgl. Ker-brat-Orecchioni 1977; Garza-Cuarón 1978, 1991; Rössler 1979; Traini 2001; Philip 2003, 2006, 2010,
16. [von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel am 31. Dezember, <https://www.bundesregierung.de/bregde/service/bulletin/neujahrsansprache-2021-1834002/>
17. [von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel am 31. Dezember 2019 über Hörfunk und Fernsehen:<https://www.bundesregierung.de/bregde/service/bulletin/neujahrsansprache-2020-1709738>]
18. [Von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel am 31. Dezember <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/bulletin/neujahrsansprache-2020-1709738>

REFERENCES

1. **Arnold I. (1986)**, Leksikologiya sovremennogo angliyskogo yazyka /Lexicology of the modern English language: a textbook for in-tov and facts. foreign language /I. V. Arnold; in English – 3rd ed., Moscow: Higher School.
2. **Ахманова О. (2004)**, Slovar' lingvisticheskikh terminov /Словарь лингвистических терминов/, 2-е изд., стер., Москва, УРСС, Едиториал УРСС.
3. **Bussmann H. (1990)**, Lexicon of Linguistics. Second, completely revised edition. Stuttgart(= Kröncrs Taschenausgabe).
4. **Gauger H. (1972)**, On the problem of synonyms. Avec un résumé en français: Apport au problème des synonyms. Tübingen (= Tübinger Beiträge zur Linguistik; 9).
5. **Fischer W. (1973)**, Equivalence and tolerance structures in linguistics. The theory of synonyms. München (= Linguistische Reihe; 15).
6. **Kozhina M. (2008)**, Stilistika russkogo yazyka: uchebnik /Stylistics of the Russian language: textbook// M. N. Kozhina, L. R. Duskaeva, V. A. Salimovsky. 4th ed., stereotype. Moscow : Flint: Nauka.
7. **Kudryavtseva L. (2004)**, Rol' yazyka sredstv massovoy informatsii v razvitii obshchenatsional'nogo yazyka /The role of the language of mass media in the development of the national language/. Bulletin of the Moscow State University. Series 9 Philology, № 5.
8. **Kunin A. (1996)**, Kurs frazeologii sovremennogo angliyskogo yazyka /Course of phraseology of the modern English language//A.V. Kunin, Moscow, Higher School.
9. **Mardieva L. (2003)**, Leksiko-stilisticheskiye sredstva tsennostnoy kharakteristiki mira /Lexical and stylistic means of value characteristics of the world, Kazan: Kazan Publishing House. Unita, vol. 1.
10. **Sapozhnikova O. (2003)**, K semanticheskoy sistematizatsii konnotativnykh znacheniy /Towards semantic systematization of connotative meanings/. Philological sciences, № 2.
11. **Ullmann S. (1967)**, Basic features of semantics. The meaning from a linguistic point of view. German by S. Koopmann. Berlin.

12. Weiss D. (1984), The periphrase as a means of text reference. In Slavic Linguistics 1983. Presentations of the IX. Konstanz Slavic Working Meeting Munich, 27. with 29.9. 1983. Ed. v. P. Rehder. Munich (= Slavistic contributions; 181).
13. Weiss D. (1984), Soviet language Modcile. In the handbook of the Russian. Linguistics and related disciplines. Hrsg. v. H. Jachnów. Wiesbaden (=Slavic study books; New episode 2), S. 581-621.
14. https://publish.sutd.ru/docs/content/sb_filology_2022.pdf
15. Bettina Felicitas Birk https://edoc.ub.uni-muenchen.de/16001/1/Birk_Bettina.pdf, vgl. Ker-brat-Orecchioni 1977; Garza-Cuarón 1978, 1991; Rössler 1979; Traini 2001; Philip 2003, 2006, 2010,
16. [von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel am 31. Dezember, <https://www.bundesregierung.de/bregde/service/bulletin/neujahrsansprache-2021-1834002/>
17. [von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel am 31. Dezember 2019 über Hörfunk und Fernsehen:<https://www.bundesregierung.de/bregde/service/bulletin/neujahrsansprache-2020-1709738>]
18. [Von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel am 31. Dezember <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/bulletin/neujahrsansprache-2020-1709738>

Тамара Аршакян

Коннотации контекстных синонимов в текстовой связности

Заклучение

Ключевые слова и выражения: коннотация, семантическая структура коннотации, контекстные синонимы, типы синонимов: дискурсивные, ситуационные, индивидуально-стилистические синонимы.

Статья рассматривает различные подходы к классификации коннотации – как семантического компонента языковых единиц в коммуникативной сфере. Также анализируется классификация коннотаций с точки зрения лингвистики, стилистики, логики

и философии. Коннотация рассматривается как значимый инструмент семантической конструкции дискурса. С типологической точки зрения исследование выделяет экспрессивные, эмоциональные, оценочные, временные и другие семантические компоненты в семантической структуре.

На уровне выражения коннотации и модальности в текстах также рассматривается вопрос контекстных синонимов. Синонимы рассматриваются как инструменты для текстовой связности, а их использование анализируется в рамках конкретных текстовых структур. Кроме того, обсуждается выражение семантических свойств в связи с жанровыми характеристиками текста и коммуникативной ситуацией.

Функциональная значимость синонимов как средств текстотворчества исследуется с точки зрения семантической связности. Более того, синонимы рассматриваются с точки зрения их роли в обеспечении точности содержания и выборе языковой выразительности. При изучении языковых и текстовых модальностей синонимов целесообразно анализировать их с структурной, семантической и функциональной точек зрения. Наблюдения с этих точек зрения должны включать необходимую контекстуальную инклюзивность, учитывать языковые, то есть стилистические особенности, а также уточнять прагматическую «ценность» дискурса. Такие подходы не только уточняют практический материал исследования, но и усиливают обоснованность представленных доказательств.

Tamara Arshakyan

Connotations of contextual synonyms in textual coherence

Conclusion

Keywords and expressions: *connotation, the semantic structure of connotation, contextual synonyms, types of synonyms: discourse, situational, individual-style-based synonyms.*

The article examines various approaches to the classification of connotation as a semantic component of linguistic units within the communicative domain. It also analyzes the classification of connotation from the perspectives of linguistics, stylistics, logic, and philosophy. Connotation is regarded as a significant means of semantic construction in discourse. From a typological standpoint, the study identifies expressive, emotional,

evaluative, duration, and other semantic components within the semantic structure.

At the level of connotation and modality expression in texts, the issue of contextual synonyms is also addressed. Synonyms are considered tools for text cohesion, and their usage is analyzed within specific textual frameworks. Additionally, the expression of semantic properties is discussed concerning the genre characteristics of the text and the communicative situation.

The functional significance of synonyms as textual creation tools is explored from the perspective of semantic cohesion. Furthermore, synonyms are examined in terms of their role in ensuring content accuracy and the selection of linguistic expressiveness. In studying the linguistic and textual modalities of synonyms, it is deemed appropriate to analyze them from structural, semantic, and functional perspectives. Observations from these perspectives should incorporate necessary contextual inclusivity, account for linguistic, i.e. stylistic features, and clarify the pragmatic “value” of discourse. Such approaches not only refine the practical material of the research but also enhance the robustness of the evidential basis presented.

Թամարա Արշակյան - ՀՀ ԿԳՄՄՆ Բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտե, ԲԿԳՔ վարչության միջազգային համագործակցության բաժնի գլխավոր մասնագետ, Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի ռոմանագերմանական լեզուների և դրանց դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնի դասախոս: t.arshakyan@hesc.am

Тамара Аршакян - Комитет по высшему образованию и науке МОНКС РА, главный специалист отдела международного сотрудничества управления КВОН, преподаватель кафедры романо-германских языков и методики их преподавания-Армянского государственного педагогического университета имени Хачатуря Абовяна:

t.arshakyan@hesc.am

Tamara Arshakyan - Higher Education and Science of Committee MESCS RA, Chief Specialist of Unite of International Cooperation Department of HECP, Lecturer at the Department of Romano-Germanic Languages and Methods of Teaching Them at Khachatur Abovyan Armenian State Pedagogical University:

t.arshakyan@hesc.am